

Allmänningens principer

Elinor Ostrom¹ visar genom många exempel från många kontexter att människor kan reglera handlandet så att allmänningar både kan bestå, utvecklas och hanteras hållbart under många generationer. Allmänningar är ett annat ord för gemensamt delade resurser (Resurspooler). På så sätt problematiserar hon kraftfullt en mängd föreställningar som traditionellt inte erkänner människor som ansvariga och framförallt kapabla att dela gemensamma resurser. Fram till så sent som 1968 var den förhärskande utgångspunkten att människor som inte reglerat ägandet eller styrdes av hierarkiska (furstliga²) regler kommer överutnyttja resurser och ”allmänningens tragedi”³ kommer obönhörligen uppstå.

Ostrom förskönar verkligen inte det kollektiva handlandet som varande problemfritt. Men hon kritiserar starkt vedertagna sätt att reducera det komplexa problemet att hushålla med resurser och samtidigt skapa hållbara strategier för människor att nyttja allmänningar och pekar ut åtta viktiga principer för att allmänningar kan upprätthållas:

1. Gränserna för allmänningen måste bland berörda specificeras och därigenom skapa förutsättningar för att kunna överlägga om vad input och output börjar och slutar
2. Att övergripande regelsystem möjliggör och stödjer förhållandena i varje unik allmänning
3. Utforma handlingsregler för hur resurser rättvist kan fördelas men också hanteras i händelser av förändringar. Dessa regler måste uppstå bland brukarna själva
4. Övervakning av resursutnyttjande och regelefterlevnad i det längsta sköts av brukarna själva eller av institutioner (ofta av brukarna utsedda/legitimerade) i nära anslutning till resurserna
5. Sanktioner mot överträdelser måste anpassas till förseelsens grad och utdömas av brukarna själva, direkt eller indirekt. Dessa sanktioner är förvånande ofta mildare än vad många övergripande regelsystem gör gällande
6. Former för konfliktlösning och tvister upprättas och prövas av brukarna själva
7. Politiska instanser erkänner brukarnas rätt att själva utforma institutioner och regler

Ovan sju punkter gäller för enskilda och lätt urskiljbara gemensamma resurspooler. I många fall ingår varje system i en större – sammanvävd – kontext varigenom de unika förutsättningarna i varje litet system beror av ömsesidiga beroenden med nästa o.s.v. Därigenom blir den åttonde faktorn avgörande:

8. Strategier för resursnyttjande, brukande, övervakning, konfliktlösningar och designande av regler måste baseras på graden av beroenden - systemen emellan. (fritt från förordet av Lennart J. Lundqvist i Ostroms bok s 14-15)

¹ Ostrom E (2010): Allmänningen som samhällsinstitution. Arkiv förlag: Stockholm.

² Hobbes T (1996/1651): Leviathan. Översatt av Gaskin, J. C. A. Oxford: University Press

³ Hardin G (1968): The Tragedy of the Commons i *Science*, vol. 162.